

Jacek KOTUS

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W ZARZĄDZANIU MIASTEM: POMIĘDZY WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM A ZAANGAŻOWANIEM

SOCIAL PARTICIPATION IN THE CITY MANAGEMENT: BETWEEN SOCIAL EXCLUSION AND INVOLVEMENT

ABSTRACT: Contemporary urban planning in so-called „Western” countries is carried out according to the participatory paradigm. In this case the residents of the area are active, conscious and educated subjects in the process of planning and space management. It can be argued that planning in Poland and space management on the local level – cities and municipalities – are still carried out with social exclusion. In practice, they are often implemented on the principle of „fighting fires that have already occurred”. Also, the structure of the city offices and planning companies must be considered, as it is mostly out-dated in comparison with modern planning and urban standards. In general, such structure excludes all residents in the process of the area planning. This paper adapts as its starting point the concept of Arnstein’s „participatory ladder” and discusses the place of Poznań on that ladder, leading to analysis from the perspective of the actions undertaken by the city authorities.

KEY WORDS: social participation, city management, city

Wprowadzenie

Czy współdziałanie mieszkańców w planowaniu przestrzennym w mieście oraz współzarządzanie nim jest właściwą drogą rozwoju miasta? Udzielając odpowiedzi na tak postawione pytanie, można stwierdzić, iż już kilkanaście lat temu XXI w. zapowiadany był jako wiek planistów oraz tzw. *participatory planning* (Innes 1997). W związku z tym najprawdopodobniej postawienie takiego pytania obecnie w wielu środowiskach społecznych i naukowych może wywołać olbrzymie zdziwienie, zaskoczenie, a być może wręcz oburzenie. W aktualnym stanie wiedzy naukowej, doświadczeń działań praktycznych oraz powszechnie panującym odczuciu społecznym rozważania zmierzają ku odpowiedzi nie na pytanie „czy warto?”, a raczej „w jaki sposób?” (Thomas 2006, Forester 1999, 2009, Johnson 2012). Podkreśla się, że zaangażowanie do dyskusji moż-

liwie wielu zainteresowanych podmiotów pozwala osiągnąć konsensus w działaniach planistycznych i organizować przestrzeń publiczną w zgodzie z potrzebami różnych podmiotów (McKinney 2001, Davies i in. 2012). Paradygmat planowania uwzględniający takie angielskie określenia jak: *deliberative planning*, *collaborative planning*, *communicative planning*, *public participation* uznawany jest za najbardziej pożądanym zarówno ze względów społecznych, politycznych, jak i ekonomicznych (Allmendinger 2009, Innes 1998, Healey 1998, 2003).

Poszukując sposobów angażowania mieszkańców w proces planowania, zaznacza się, iż partycypacja powinna przebiegać wielotorowo, a sam proces jest stopniowalny. W literaturze podkreśla się, że partycypacja jest raczej swego rodzaju kontinuum aktywności niż jednym określonym sposobem działania. Na elementy skali partycypacji składają się: informowanie społeczeństwa, słuchanie społeczeństwa, zaangażowanie społeczeństwa, rozwój porozumienia (Creighton 2012). Na kwestie partycypacji jako swego rodzaju kontinuum zwracała uwagę już w latach 60. minionego wieku S.R. Arnstein. Autorka na skali tego kontinuum (drabiny partycypacji) umieszczała 8 stopni relacji władza–społeczność: manipulacja, terapia, informacja, konsultacja, łagodzenie, partnerstwo, delegowanie władzy, kontrola obywatelska (Arnstein 1969).

W kontekście podziału zaproponowanego przez Arnstein warto zwrócić uwagę na fakt, iż nazwanie XXI w. mianem wieku planistów i partycypacji jest pewnym uogólnieniem. Należy mieć na uwadze, iż w wielu krajach świata o rzeczywistej partycypacji społecznej w zarządzaniu miastem nie wspomina się w ogóle, a w dużej liczbie miast świata partycypacja w planowaniu jest dopiero w fazie wdrażania. Społeczności miejskie oraz władze pną się z mozołem po kolejnych szczeblach drabiny partycypacji. Ten drugi przypadek dotyczy większości miast Polski. W miastach tych władze i jednostki planistyczne albo z dużym dystansem przyglądają się doświadczeniom zagranicznych miast, albo w sposób powolny wdrażają pewne rozwiązania związane z partycypacją społeczną w planowaniu przestrzennym. W tym przypadku udział społeczny w planowaniu przestrzennym to ciągle nowa ścieżka działania. Pojawia się pytanie: w jakim miejscu drabiny partycypacyjnej lokują się miasta Polski? W jaki sposób władze tych miast wdrażają schemat partycypacji w zarządzaniu miastem i na jaki społeczny grunt ich działania trafiają? Bez wątplenia największą aktywność w tym względzie przejawiają władze miast największych. Jednakże również w tych miastach, ze względu na ich wielkość, różnorodność interesariuszy oraz problemów do rozwiązania, kwestia partycypacji społecznej wydaje się najtrudniejsza do realizacji. Celem niniejszego opracowania jest prezentacja sposobów działania władz miejskich Poznania w zakresie współdziałania z mieszkańcami.

Większość planistycznych jednostek miejskich działa w Polsce nadal z pominięciem mieszkańców jako głównych zainteresowanych zarządzaniem miastem, a stosowane metody partycypacji są raczej metodami manipulacji lub co najwyżej informacji. Prywatne biura planistyczne i urbanistyczne zwracają uwagę, że partycypacja społeczna podnosi koszty projektów i nie pozwala być konkurencyjnym na rynku ofert. Z kolei planistyczne jednostki urzędów często partycypację społeczną traktują jak

problem sam w sobie oraz działanie generujące kolejne dylematy. Pomimo tych uwag można stwierdzić, iż partycypacyjny paradygmat planowania przestrzennego jest coraz częściej stosowany w Polsce. W liczbie polskich miast Poznań jest tym, które jako jedno z pierwszych w kraju zainicjowało partycypację społeczną w zarządzaniu planistycznym miastem (budżet obywatelski, konsultacje MPZP). Aktywność władz miasta wspierana jest, a być może wymuszana aktywnością organizacji obywatelskich działających na terenie miasta (My-Poznaniacy – strona WWW). W celu odpowiedzi na zasadnicze pytanie niniejszego opracowania, a mianowicie w jakim miejscu drabiny partycypacyjnej znajduje się Poznań, porównaniu poddane zostaną:

- struktura urzędu miasta w kontekście organizowania i prowadzenia komunikacji społecznej,
- działania prowadzone przez władze miejskie.

W ten sposób zostanie poddany analizie jeden z dwóch istotnych wymiarów tworzenia partycypacyjnego paradygmatu planistycznego, czyli operacyjne możliwości współtworzenia polityki miejskiej w zakresie planowania przez mieszkańców, które stwarzają im władze miasta. Drugim aspektem działań partycypacyjnych (nieanalizowanym w tym opracowaniu) jest świadomość możliwości współtworzenia tej polityki przez mieszkańców.

Władze miasta na drabinie partycypacji, czyli o stwarzaniu operacyjnych możliwości partycypacji

Struktura urzędu miasta w kontekście działań partycypacyjnych¹

W poznańskim urzędzie miasta pierwszoplanową rolę w zakresie organizacji komunikacji społecznej pełni Biuro Kształtowania Relacji Społecznych (BKRS). Formalnie jest ono odpowiedzialne za:

- podejmowanie działań z zakresu komunikacji społecznej;
- programowanie i inicjowanie przedsięwzięć zmierzających do stworzenia prawidłowej struktury komunikacji ze społeczeństwem;
- koordynowanie badań dotyczących opinii i potrzeb społeczności lokalnej;
- wykonywanie obsługi prasowej Prezydenta Miasta i Urzędu Miasta;
- prowadzenie kampanii społecznych kształtujących pozytywny wizerunek miasta oraz współorganizowanie imprez z udziałem władz miasta;
- prowadzenie działań z zakresu promocji turystycznej miasta;
- prowadzenie działań wspierających organizatorów konferencji w ramach Biura Kongresów i Konferencji (zarządzenie nr 4/2009 dyrektora biura kształtowania relacji społecznych z dnia 9 marca 2009 r., paragraf 7).

¹ Pełna struktura Urzędu Miasta Poznania dostępna pod adresem: <http://bip.poznan.pl/bip/struktura-organizacyjna-miasta-poznania,doc,293/>.

Łatwo zauważyć, iż BKRS posiada w swych kompetencjach szeroki wachlarz aktywności komunikacyjnych, z czego główny nacisk położony jest na budowanie wizerunku, promocję oraz obsługę prasową Prezydenta Miasta i Urzędu Miasta. Do takich zadań było powoływane. W okresie jego tworzenia kwestie partycypacji w planowaniu były zadaniem wtórnym.

Drugą jednostką, która jest zainteresowana sprawami pozyskiwania opinii społecznej i kształtowania relacji społecznych, jest oddział rewitalizacji wchodzący w skład Biura Koordynacji Projektów (BKP). W związku z przedmiotem zainteresowań tego oddziału – rewitalizacją, a raczej tworzeniem planów rewitalizacji wyznaczonych obszarów miasta – jednostka ta powinna w sposób cykliczny prowadzić konsultacje społeczne. Jednym z jej zadań jest „organizowanie gremiów społecznych zaangażowanych w proces rewitalizacji” (zarządzenie nr 4/2012 dyrektora biura koordynacji projektów z dnia 9 maja 2012 r., paragraf 6). Wreszcie trzecią jednostką zainteresowaną komunikacją społeczną jest Miejska Pracownia Urbanistyczna (MPU). Jednostka ta prowadzi bieżące i perspektywiczne działania planistyczne w mieście. Jej zadaniami są m.in. tworzenie i koordynacja opracowań planistycznych, realizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, prowadzenie szeroko rozumianych badań z zakresu planowania przestrzennego. Jest to jednostka w sposób bezpośredni zainteresowana wszelkiego rodzaju sposobami partycypacji mieszkańców w procesie planowania przestrzennego, choć niemająca w swych szeregach specjalistów z tego zakresu.

Dość do tego należy, iż w ramach struktury urzędu miasta funkcjonują: Wydział Rozwoju Miasta (WRM), Wydział Urbanistyki i Architektury (WUiA) oraz Wydział Wspierania Jednostek Pomocniczych Miasta (WWJPM) (wspieranie rad osiedli), które hipotetycznie – z racji nazwy własnej oraz formalnych zadań – także powinny być zainteresowane nie tylko efektami partycypacji, ale też realizacją założeń współpracy władz miejskich, planistów i mieszkańców.

Aktywność cykliczna władz miasta

Podstawowym narzędziem partycypacji społecznej w zakresie planowania przestrzennego są w Poznaniu konsultacje społeczne organizowane w związku z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, tworzonymi przez Miejską Pracownię Urbanistyczną. Jak to zaznaczono wcześniej, ustawodawca nakłada obowiązek organizacji ogólnie rozumianej dyskusji publicznej nad projektami, bez wskazania formy tej dyskusji. Władze Poznania oraz MPU, wychodząc naprzeciw mieszkańcom i chcąc realizować paradygmat planowania oparty na współpracy z tymi ostatnimi, od 2007 r. realizują dwuetapowe konsultacje z mieszkańcami obszaru, którego ma dotyczyć plan.

Akcje okazjonalne władz miasta

Poza aktywnością cykliczną Urzędu Miasta, związaną z organizacją konsultacji społecznych do tworzenia miejscowych planów, prowadzona jest także działalność oka-

zjonalna. Ten rodzaj działań przedstawicieli urzędu miasta ma na celu organizowanie szeroko rozumianych debat społecznych nad różnego rodzaju kwestiami (por. tabela 1).

Tabela 1

Główne tematy i formy dyskusji społecznych w latach 2011–2012

Temat i forma dyskusji	Cel konsultacji
Debata na temat przyszłości dawnego stadionu miejskiego	Celem debaty było zebranie opinii i oczekiwań na temat możliwych sposobów zagospodarowania tego terenu. Ta forma dialogu społecznego była połączeniem debaty publicznej z badaniami społecznymi. Zakładała ona dokonanie dwóch „pomiarów” badawczych: w ramach badań kwestionariuszowych z mieszkańcami oraz w ramach badań ankietowych z uczestnikami debaty (zaraz po debacie).
Debata w sprawie rozwoju śródmieścia miasta	Celem tych działań było zebranie opinii mieszkańców oraz organizacji i stowarzyszeń społecznych na temat kierunków odnowy śródmieścia miasta. W trakcie działań połączono różne formy konsultacji, m.in. ustawienie autobusów konsultacyjnych w wybranych częściach miasta, w których mieszkańcy mieli okazję wypowiedzieć się na temat śródmieścia.
„Sąd obywatelski” w sprawie ul. Umultowskiej	Celem tej debaty było przedyskutowanie przebiegu i charakteru jednej z ulic na przedmieściach miasta. Debata została zaaranżowana w formie procedury sądowniczej, z obrońcami, oskarżycielami, świadkami i władzą sądowniczą.
Spotkanie robocze „Park-Rataje”	Celem spotkania było przedyskutowanie sposobu zagospodarowania obszaru jednego z poznańskich osiedli. Spotkanie było rezultatem protestów mieszkańców co do proponowanego sposobu zagospodarowania. Po wysłuchaniu protestów społecznych odbyło się kilka spotkań przedstawicieli zainteresowanych Rad Osiedli, radnych oraz specjalistów z zakresu planowania.
Polityka mieszkaniowa miasta na lata 2012–2022	Celem debaty było spotkanie osób zainteresowanych wypowiedzeniem się na temat polityki mieszkaniowej miasta. Debata tego problemu przebiegała w formie otwartego spotkania w urzędzie miasta oraz utworzenia forum dyskusyjnego na stronie urzędu.
Konsultacje społeczne „Partnerstwo na rzecz Warty”	Celem jest dyskusja nad sposobami zagospodarowania nadbrzeży rzeki przepływającej przez miasto. Konsultacje odbywają się wieloetapowo w formie otwartych spotkań dla mieszkańców oraz debat socjalistów.
Poznański Budżet Obywatelski 2013	Celem działań jest dostarczenie mieszkańcom informacji i wiedzy na temat sytuacji finansowej miasta oraz zagadnień związanych z planowaniem budżetu, włączenie jak najszerszych grup społecznych i mieszkańców w proces planowania budżetu miasta, dostarczenie decydom informacji o potrzebach, oczekiwaniach i preferencjach mieszkańców. Konsultacje realizowane są czteroetapowo: zbieranie pomysłów od mieszkańców, weryfikacja pomysłów, publiczne głosowanie najlepszych pomysłów, wpisanie zwycięskich pomysłów do budżetu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji na stronie www.poznan.pl (dostęp 12 stycznia 2013).

Do okazjonalnych form kontaktu z mieszkańcami zaliczyć także można stronę internetową, na której co pewien czas aranżowane są dyskusje nad zadanymi wątkami związanymi z rozwojem miasta. Jest to oficjalna Platforma Konsultacji Społecznych Urzędu Miasta. Inicjatywa ma na celu ułatwienie dialogu z zainteresowanymi stronami na

temat projektów samorządowych Urzędu Miasta Poznania. Pierwszy post na platformie pojawił się w czerwcu 2007 r. Do 24 lutego 2013 r. zainicjowano 47 wątków, w których pojawiło się 916 postów. Odnosząc aktywność na Platformie Konsultacji Społecznych do liczby mieszkańców miasta (blisko 600 tys.), można określić ją mianem bardzo słabej. Z 47 wprowadzonych wątków – 22 ma 0 postów odpowiadających, 13 wątków – do 10 postów odpowiadających, 7 wątków do 50 postów odpowiadających, 5 wątków powyżej 50 postów odpowiadających (por. tabela 2). Przykład najpopularniejszego tematu w 2007 r. pokazuje, iż Platforma wykorzystywana jest też do komunikacji wewnętrznej pomiędzy urzędnikami miasta, co nie jest najlepszą wizytówką profesjonalizmu urzędników w organizacji komunikacji z mieszkańcami. W omawianym przypadku pojawiła się dyskusja na temat tego, czy Wigilia ma być dniem wolnym od pracy w urzędzie. Nie jest to niestety jedyny przypadek wykorzystania platformy konsultacyjnej do komunikacji wewnętrznej. Warto też skomentować najpopularniejszy wątek, jaki pojawił się w 2009 r. Była nim prośba moderatora dyskusji o opisanie wizji miasta w 2030 r. Na zainicjowaną dyskusję odpowiedziało trzech mieszkańców Poznania. Widać z tego, że albo formuła kontaktu jest bardzo słabo rozpropagowana wśród mieszkańców miasta, albo osoby, które mają coś do powiedzenia, nie mają dostępu do Internetu, albo mieszkańcy miasta nie są zainteresowani tą formą kontaktu z Urzędem Miasta. Temu ostatniemu wnioskowi przeczyć może liczba postów na palące społecznie problemy takie jak aktywność Straży Miejskiej (43 i 108 odpowiedzi) czy decyzja o przeniesieniu tzw. klasy zerowej z przedszkoli do szkół podstawowych (256 odpowiedzi) i decyzja o likwidacji przedszkoli i gimnazjów w 2013 r. (86 odpowiedzi) (por. tabela 2).

Tabela 2

Aktywność użytkowników Platformy Konsultacji Społecznych

Podstawowe statystyki aktywności na Platformie Konsultacji Społecznych	Rok						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (do 24.02)
Liczba wątków	4	11	11	10	6	3	2
Liczba postów	45	399	10	88	150	8	165
Najbardziej popularne wątki	Boże Narodzenie jako dzień wolny w Urzędzie Miasta; 40 postów	Zerówki w szkole podstawowej; 256 postów	Poznań w roku 2030; 6 postów	Straż Miejska, bezpieczeństwo na ulicach; 43 postów	Straż Miejska – sprawa dla strażnika; 108 postów	Polityka mieszkaniowa; 8 postów	Likwidacja przedszkoli i gimnazjów w 2013 r.; 86 postów

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://forum.um.poznan.pl/mvnforum/mvnforum/index> (dostęp 24 lutego 2013).

Czy władze miasta podążają właściwą drogą?

W organizacji partycypacyjnego paradygmatu planowania przestrzennego należy brać pod uwagę dwa wymiary: operacyjne możliwości współtworzenia przez mieszkańców polityki miejskiej w zakresie planowania, które stwarzają im władze miasta i jednostki planistyczne, oraz świadomość możliwości współtworzenia tej polityki przez mieszkańców. W przypadku Poznania kierunek zmian na pewno jest dobry, ale nie wiadomo, czy podążamy właściwą „ulicą”.

Wnioski, jakie płyną z analizy aktywności władz miasta na drabinie partycypacji i podejmowania działań związanych z aranżowaniem oraz prowadzeniem komunikacji społecznej w zakresie planowania są następujące:

– Poznański Urząd Miasta ma wydziały zainteresowane realizacją partycypacji oraz podejmujące próby współpracy ze sobą w zakresie organizacji komunikacji społecznej. Są też pojedyncze stanowiska pracy związane z organizowaniem komunikacji społecznej, natomiast nie są to stanowiska związane merytorycznie z planowaniem przestrzennym. Najczęściej konsultacje prowadzone są przez jedną osobę odpowiedzialną za kwestie organizacyjne (przedstawiciel BKRS) oraz jedną osobę odpowiedzialną za kwestie merytoryczne (przedstawiciel zainteresowanego wydziału). Z takiego podziału wynika wniosek, iż planista reprezentujący kwestie merytoryczne najczęściej jest nieprzygotowany do rozmów z mieszkańcami, a osoba przygotowana pod względem komunikacyjnym nie ma wiedzy merytorycznej na określony temat.

– Podział struktury Urzędu Miasta nie odzwierciedla pełnych potrzeb w zakresie komunikacji społecznej i realizacji planowania partycypacyjnego, ze względów merytorycznych, strukturalnych oraz kadrowych prowadzone działania nie mogą przebiegać w sposób profesjonalny, regularny i komplementarny. Wydział odpowiedzialny za komunikację społeczną był powołany do prowadzenia działań promocyjnych i reprezentowania Prezydenta Miasta w mediach. Z czasem stało się oczywiste, że zdecydowanie więcej czasu niż promocja miasta zajmuje organizowanie partycypacji mieszkańców w sprawach bieżących oraz planistycznych.

– W chwili obecnej brak połączonego działania odpowiedzialnych jednostek Urzędu Miasta. W praktyce nie ma wydziału wiodącego oraz odpowiedzialnego – projektującego i nadzorującego proces partycypacji w Poznaniu.

– Liczba akcji oraz aktywności przedstawicieli Urzędu Miasta w zakresie partycypacji społecznej jest bardzo duża w realiach polskich i bardzo spektakularna. Niestety niekiedy można nazwać te działania właśnie „akcjami”, a nie systematyczną wieloaspektową komunikacją z mieszkańcami w zakresie współzarządzania miastem.

W tytule niniejszego artykułu zawarte jest domyślne pytanie o miejsce miasta na drabinie partycypacji społecznej. Wyznaczając to miejsce aktywnością władz miejskich oraz sposobem tej aktywności, pozostaje wskazać obszar określany mianem działań pozornych („tokenizm”). Arnstein (1969) zalicza do nich takie fazy jak: informowanie, konsultacje, łągodzenie. Niekiedy jednak można odnieść wrażenie, że przedstawiciele Urzędu Miasta, pozornie starając się przenieść sferę działań na poziom „partnerstwo”,

w rzeczywistości nie potrafią oderwać się od płaszczyzny „manipulacja” i ciągle prowadzą zarządzanie miastem w ramach strategii „zadecyduj – ogłoś – broń”. Wydaje się, iż partycypacyjny paradygmat planowania wdrażany jest poprzez stosowanie metod i procedur bez zmiany mentalności urzędników oraz – co ważne – bez dostosowania struktury urzędu do potrzeb partycypacji społecznej.

Podsumowanie

Mówiąc lub pisząc „miasto”, możemy mieć na myśli władze samorządowe, mieszkańców, inwestorów, specjalistów z zakresu planowania przestrzennego, turystów oraz inne podmioty biorące udział w funkcjonowaniu miejskiego organizmu. Co prawda miasto jest przede wszystkim siedliskiem dla jego mieszkańców, ale równocześnie jest areną układania i rozgrywania miejskiej polityki oraz obszarem ekonomicznej i społecznej gry o przestrzeń. Widać to szczególnie wyraziście w tak ciągle młodych i kształtujących się demokracjach jak polska. Operacyjne możliwości partycypacji ulegają zwiększeniu, choć są niedoskonałe. Zbyt często jeszcze mieszkańcy w procesie partycypacji są w roli przedmiotowej, a nie podmiotowej, a rolę wiodącą pełnią urzędnicy, specjaliści i grupy wpływu.

J.L. Creighton w opracowaniu *The public participation handbook* stwierdza, iż realizacja partycypacji społecznej to raczej forma rzemiosła (Creighton 2005, s. 245). Jeśli tak jest, to władze polskich miast są na etapie wyuczania się podstawowych zasad uprawiania tego rzemiosła, a mieszkańcy w sposób nieśmiały uczą się być partnerem dla władz miejskich i innych interesariuszy. Nieco upraszczając, można stwierdzić, iż w polskim planowaniu partycypacyjnym władze miasta są nieporadne, niezorganizowane i rozdarte w działaniach, mieszkańcy nie są nauczeni działań, a inicjatywy oddolne bywają spontaniczne i okazjonalne.

Bibliografia

- Allmendinger P., 2009, *Planning theory*, Palgrave Macmillan, New York.
- Arnstein S.R., 1969, *A ladder of citizen participation*, „Journal of the American Institute of Planners” 35(4), s. 216–224.
- Creighton J.L., 2012, *The public participation handbook*, Wiley, San Francisco.
- Davies S.R., Selin C., Gano G., Pereira A.G., 2012, *Citizen engagement and urban change: Three case studies of material deliberation*, „Cities” 29(6), 351–357.
- Forester J., 1999, *The deliberative practitioner: Encouraging participatory planning processes*, The MIT Press, Cambridge.
- Forester J., 2009, *Dealing with differences: Dramas of mediating public disputes*, Oxford University Press, Oxford.
- Healey P., 2003, *Collaborative planning in perspective*, „Planning Theory” 2(2), s. 101–123.
- Innes J.E., 1997, *The planners' century*, „Journal of Planning Education and Research” 16(3), s. 227–228.
- Innes J.E., 1998, *Information in communicative planning*, „Journal of the American Planning Association” 64(1), s. 52–63.

- Johnson B.J., 2012, *TV, boon or bane? Participation and a televised town meeting*, „Planning Theory & Practice” 13(2), s. 275–293.
- McKinney M.J., 2001, *What do we mean by consensus? Some defining principles*, [w:] *Across the Great Divide: Explorations in Collaborative Conservation and the American West*, ed. P. Brick, D. Snow, S. Van de Wetering, Island Press, Washington, s. 33–41.
- Thomas R., 2006, *Taking democracy to scale: Tools for planning at the speed of change*, [w:] *Urban sprawl: A comprehensive reference guide*, ed. D.C. Soule, Greenwood Press, Westport, s. 289–334.
- <http://bip.poznan.pl/bip/struktura-organizacyjna-miasta-poznania,doc,293/> (dostęp 23 września 2012).
- <http://forum.um.poznan.pl/mvnforum/mvnforum/index> (dostęp 24 lutego 2013).
- <http://www.my-poznaniacy.org/> (dostęp 23 września 2012).
- www.poznan.pl (dostęp 12 stycznia 2013).

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W ZARZĄDZANIU MIASTEM: POMIĘDZY WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM A ZAANGAŻOWANIEM

ABSTRAKT: Współczesne planowanie przestrzenne w tzw. krajach zachodnich realizowane jest według paradygmatu partycypacyjnego. W ujęciu tym mieszkańcy obszaru są aktywnymi, uświadomionymi i wyedukowanymi podmiotami w procesie planowania oraz zarządzania przestrzenią. Można postawić tezę, iż planowanie przestrzenne w Polsce oraz zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym – miast i gmin – realizowane jest nadal z wykluczeniem społecznym. Praktycznie często realizowane są na zasadzie „gaszenia pożarów, które już zaistniały”. Do tego należy dodać strukturę urzędów miejskich oraz firm urbanistycznych, która jest najczęściej anachroniczna w stosunku do współczesnych standardów planistycznych i urbanistycznych. Z reguły struktura ta wyklucza udział mieszkańców przy planowaniu przestrzeni. W opracowaniu przyjmuje się za punkt wyjścia koncepcję S.R. Arnstein „drabiny partycypacyjnej” i podejmuje się dyskusję nad miejscem na tej drabinie Poznania, prowadząc analizę z perspektywy działań podejmowanych przez władze miasta.

SŁOWA KLUCZOWE: partycypacja społeczna, zarządzanie miastem, duże miasto